

Belangen: Maatregelen na de staatsgreep

Korte omschrijving werkvorm

Leerlingen krijgen in tweetallen een korte rolomschrijving van één van de volgende groepen:

- aanhangers van president Erdogan
- Gülenisten
- Kemalisten
- Europese Unie

Vanuit het perspectief van één van deze groepen beoordelen zij een reeks van beleidsmaatregelen. Is een maatregel wel of niet een goede maatregel om te nemen na de mislukte staatsgreep van 15 juli 2016? En welke belangen zouden deze groepen kunnen hebben? Ter voorbereiding van deze opdracht kunt u een kort filmpje van het Jeugdjournaal over de staatsgreep laten zien (link onder Voorbereiding voor de docent).

Leerdoelen

- Leerlingen weten dat er op 15 juli een mislukte staatsgreep was in Turkije en dat president Erdogan nu harde maatregelen neemt tegen Gülenisten, die hij verdenkt van het initiatief voor de coup.
- Leerlingen kennen enkele belangrijke standpunten ten aanzien van de mislukte staatsgreep.
- Leerlingen kunnen enkele (mogelijke) achterliggende belangen noemen van Erdogan-aanhangers, Gülenisten, Kemalisten en de Europese Unie.

Bronnen

- De maatregelen zijn deels en in aangepaste versie overgenomen uit:
<http://www.nrc.nl/nieuws/2016/07/19/nog-eens-duizenden-turken-uit-functie-gezet-a1512365>
<http://www.volkskrant.nl/buitenland/erdogan-kondigt-drie-maanden-durende-noodtoestand-af~a4343444/>
- <http://jeugdjournaal.nl/artikel/2117922-onrust-in-turkije-bij-mislukte-staatsgreep.html>
- <http://jeugdjournaal.nl/artikel/2118538-wat-gebeurt-er-allemaal-in-turkije.html>
- Foto van Fethullah Gülen: <http://cdn.prod.else4.nl/uploads/2016/07/ANP-26745143.jpg>
- Foto van Recep Tayyip Erdogan:
http://www.aljazeera.com/mritems/imagecache/mbdxxlarge/mritems/Images/2015/12/10/7e7768b93a6241fa92e94733971d926a_18.jpg

Duur

ca. 45-50 minuten

Vorbereiding voor de docent

- Kopieer voor iedere leerling het krantenartikel in bijlage 1.
- Kopieer van tevoren voor ieder tweetal een profielkaartje (zie bijlage 2). Eén kopie van bijlage 2 volstaat voor acht leerlingen.
- Kopieer van tevoren voor ieder tweetal een maatregelkaartje (zie bijlage 3).
- Zet het filmpje van het Jeugdjournaal alvast op uw smartboard klaar en check het geluid:
<http://jeugdjournaal.nl/artikel/2117922-onrust-in-turkije-bij-mislukte-staatsgreep.html>.

Handleiding

1. Vertel dat er op vrijdag 15 juli een poging tot een staatsgreep werd gedaan in Turkije. Heeft iemand uit de klas gevolgd wat er in de zomer in Turkije is gebeurd? Zet vervolgens het volgende filmpje van het Jeugdjournaal op: <http://jeugdjournaal.nl/artikel/2117922-onrust-in-turkije-bij-mislukte-staatsgreep.html> (2.30 minuten).

2. Vertel dat dit nieuwsbericht van zaterdag 16 juli was: één dag na de staatsgreep. Helaas is het niet rustig gebleven. Deel het krantenartikel van dinsdag 19 juli uit (zie bijlage 1) en lees dit artikel samen met uw leerlingen.

Tip: Laat op uw smartboard een foto zien van president Erdogan en van Gülen, één van de grootste tegenstanders van Erdogan.

3. Geef ieder tweetal in de klas een nummer: 1, 2, 3 of 4. Iedereen mag op zijn eigen plaats blijven zitten. Leg uit dat ieder tweetal straks twee kaartjes krijgt:

1) een profielkaartje (of: rolbeschrijving);

2) een maatregelkaartje, met daarop mogelijke maatregelen die de president van Turkije kan nemen na de staatsgreep.

Het is de bedoeling dat de leerlingen zich inleven in hun rol als aanhanger van Erdogan (nummers 1), Gülenisten (nummers 2), Kemalisten (nummers 3) of inwoner van de Europese Unie (nummers 4). In onderling overleg bepalen zij welke maatregelen van de Turkse president wel of niet acceptabel zijn vanuit hun rol.

4. Bij elke rol hoort een profielkaartje. Deel de juiste profielkaartjes uit aan juiste tweetallen (zie bijlage 2). Terwijl de leerlingen de profielkaartjes lezen, kunt u de maatregelkaartjes uitdelen (zie bijlage 3). Geef de leerlingen ongeveer 10 tot 15 minuten de tijd voor de opdracht.

Vertel de leerlingen dat hun onderlinge discussie belangrijk is, omdat ze straks bij de nabespreking moeten kunnen uitleggen waarom ze een maatregel wel of niet acceptabel vonden.

5. Bespreek de opdracht.

- Welke maatregelen vonden de nummers 1 acceptabel? En welke niet? Laat enkele leerlingen hun keuzes toelichten.
- Welke maatregelen vonden de nummers 2 acceptabel? En welke niet? Laat enkele leerlingen hun keuzes toelichten.
- Welke maatregelen vonden de nummers 3 acceptabel? En welke niet? Laat enkele leerlingen hun keuzes toelichten.
- Welke maatregelen vonden de nummers 4 acceptabel? En welke niet? Laat enkele leerlingen hun keuzes toelichten.

Bijvoorbeeld:

Arresteren van soldaten, generaals en admiraals die hebben mee gedaan aan de staatsgreep.

→ *Waarschijnlijk steun van aanhangers van Erdogan (1) en Kemalisten (3).*

Ontslaan van rechters en aanklagers die sympathie hebben voor de ideeën van de religieuze beweging van Gülen.

→ *Waarschijnlijk steun van aanhangers van Erdogan (1) en Kemalisten (3).*

- Invoeren van de doodstraf, nadat de meerderheid van het parlement hiermee heeft ingestemd.
→ *Wellicht steun van aanhangers van Erdogan (1).*
- Ontslaan van ambtenaren en leraren die sympathie hebben voor de ideeën van de religieuze beweging van Gülen, zoals beleidsmedewerkers op verschillende ministeries.
→ *Waarschijnlijk steun van aanhangers van Erdogan (1) en Kemalisten (3).*
- Sluiten van de krantenredacties die de staatsgreep niet veroordelen.
→ *Waarschijnlijk steun van aanhangers van Erdogan (1) en Kemalisten (3).*
- De noodtoestand uitroepen in Turkije, waardoor de president sneller beslissingen kan nemen en niet voor alles toestemming hoeft te vragen aan het parlement.
→ *Waarschijnlijk steun van aanhangers van Erdogan (1).*
- Eisen dat de Verenigde Staten de heer Gülen uitlevert aan Turkije.
→ *Waarschijnlijk steun van aanhangers van Erdogan (1) en Kemalisten (3).*

De Gülenisten en de mensen met een Europees perspectief hebben weinig sympathie voor de genomen maatregelen van Erdogan. Vanuit de Gülenisten bezien is dit logisch: zij worden door de aanhangers van Erdogan en veel Kemalisten gezien als de plegers van de (mislukte) staatsgreep.

Ook vanuit een EU-perspectief wordt Erdogan kritisch gevolgd. De Nederlandse minister van Buitenlandse Zaken Bert Koenders en zijn Duitse collega riepen Ankara op om 'binnen de rechtsstaat' te blijven. Bovendien voelt de Europese Unie zich door Erdogan gechanteerd met de vluchtelingendeal.¹ De hierboven genoemde maatregelen vergroten de macht van president Erdogan, waardoor hierdoor vanuit de EU niet snel steun zal bestaan.

Een ander pijnpunt in de relatie tussen de EU en Erdogan is een mogelijke toetreding van Turkije tot de EU. In 1999 werd Turkije kandidaat-lidstaat en is er een strategie ontwikkeld om toetreding mogelijk te maken. Sinds 2005 voldoet Turkije aan de minimale politieke criteria om te kunnen starten met de toetredingsonderhandelingen. Deze onderhandelingen verliepen moeizaam en leken door de vluchtelingendeal weer te verbeteren. De mislukte staatsgreep en de daarop volgende maatregelen van de Turkse regering kunnen de toetredingsonderhandelingen juist weer moeilijker maken.²

- Ga samen met de leerlingen na welke belangen iedere groep (1, 2, 3 en 4) had. Noteer deze belangen op het bord.

Bijvoorbeeld:

Groep 1 – meer macht voor president Erdogan en zijn AK-partij (AKP), langere regeerperiode voor Erdogan, grotere rol voor religie, geen Gülenisten op belangrijke posities, overeenkomst visumvrij reizen voor Turken die naar de Europese Unie willen

Groep 2 – zelf meer macht krijgen, zorgen dat Erdogan minder macht krijgt, islamitische wetgeving voor Turkije

Groep 3 – scheiding van kerk en staat (seculiere bestuursvorm), de principes van Mustafa Kemal Atatürk in ere houden en dus zorgen dat de grondwet niet (sterk) wordt aangepast

Groep 4 – minder macht voor Erdogan, goede band met Turkije omwille van het voortbestaan van het 'vluchtelingendeal' tussen de EU en Turkije³, behouden van de Turkse 'goodwill' binnen de NAVO-samenwerking, zodat de NAVO ook toegang blijft houden tot de Turkse infrastructuur om bijv. IS te kunnen bestrijden in Irak en Syrië

¹ Zie: <http://www.nu.nl/buitenland/4253548/europese-unie-buigt-niet-turks-dreigement-vluchtelingenakkoord.html>

² Zie: https://www.europa-nu.nl/id/vh9hce2h6wda/toetreding_turkije_tot_de_europese_unie

³ Zie: https://www.europa-nu.nl/id/vk20gbq097wa/vluchtelingendeal_tussen_eu_en_turkije

6. Vraag wat de leerlingen zelf vinden van de staatsgreep. Wat mag een president volgens de leerlingen wel en niet doen om aan de macht te blijven? Maakt het de leerlingen uit of een president wel of niet democratisch gekozen is voor de beleidsvrijheid die hij heeft?

Achtergrondinformatie

De één vindt Erdogan een held...

Turkije-Nederland Dwars door de Turkse gemeenschap in Nederland lopen de scheidslijnen van hun vaderland. Zes Nederlandse Turken over Erdogan en Umar.

In Nederland wonen ongeveer 500.000 mensen met een Turkse achtergrond. Zij hebben zich voor een groot deel georganiseerd langs dezelfde politieke en religieuze zuilen als in Turkije. Koerden, ultranationalisten, alevieten, seculieren, religieuzen, aanhangers van Atatürk, tegenstanders – allemaal hebben ze hun eigen opvattingen, hun eigen culturele stichtingen of moskeeën.

In de ogen van veel Koerden is Erdogan een onderdrukker, seculieren zijn doorgaans bang dat Erdogan Turkije islamiseert, terwijl nationalisten in de president een sterke leider zien en sunnitische moslims veelal blij zijn met zijn islamitische identiteit. Maar dit geldt weer niet voor alevieten, die de islam anders interpreteren dan sunnieten, en ook niet voor aanhangers van prediker Gülen, omdat Erdogan diens beweging bestrijdt.

Onder Turkse Nederlanders is de polarisatie tussen hen soms zelfs nog sterker dan in Turkije, zegt Thijl Sunier, hoogleraar islam in Europa aan de Vrije Universiteit. “De van oorsprong stedelijke middenklasse met progressieve opvattingen is hier in verhouding kleiner dan in Turkije.”

Je ziet hier dus een andere ‘krachtsverhouding’. Vandaar dat in Nederland vorig jaar een ruime meerderheid van de Turkse Nederlanders op Erdogans AK-Partij stemde, meer dan in Turkije zelf.

Bron: <https://www.nrc.nl/nieuws/2016/04/27/de-eeen-vindt-erdogan-eeen-held-1612469-a1223901>, 27 april 2016

- ➔ In het artikel [“De één vindt Erdogan een held...”](#) staan ook zes profielen van mensen uit verschillende geledingen. Deze profielen geven een goed inzicht over de perspectieven binnen Turkije op (de macht van) president Erdogan.
- ➔ In het artikel [“De complottheorieën rondom de mislukte Turkse coup, en hoe realistisch ze zijn”](#) schetst historicus en wetenschapper Zihni Özdil vier mogelijke theorieën over wie er achter de coup zitten.
- ➔ Stichting School en Veiligheid heeft informatie over Turkije gebundeld en in een pdf beschikbaar gesteld aan het onderwijs, zie: <http://www.schoolveiligheid.nl/wp-content/uploads/2016/08/informatie-Turkije.pdf>.

President Erdogan

Van maart 2003 tot augustus 2014 was Recep Tayyip Erdogan premier van Turkije. Sinds 2014 is hij de president van Turkije. Het presidentschap is in Turkije vooral een ceremoniële functie, maar Erdogan wil daar verandering in brengen. Hij vindt dat de president meer macht moet hebben en dat de macht van het leger moet worden ingedamd. Daarvoor wil hij de Grondwet veranderen.

Erdogan wordt beschreven als een zeer vrome, maar ook als een zeer opvliegende en autoritaire man. Als burgemeester van Istanbul heeft hij de stad schoner gemaakt en de verwaarloosde infrastructuur vernieuwd. In de tijd dat Erdogan premier was, maakte het land een enorme economische sprong. De koopkracht steeg flink en er werd geïnvesteerd in grote projecten, zoals de metrolijn onder de Bosporus. Hoewel zijn islamitische opvattingen voor veel Turken te ver gingen, was hij populair vanwege zijn daadkracht en prestaties.

Vrij naar: <http://www.trouw.nl/tr/nl/4496/Buitenland/article/detail/3457334/2013/06/12/Erdogan-is-nu-net-zo-autoritair-als-zijn-vader.dhtml>

Fethullah Gülen

Gülenisten zijn volgelingen van de islamitische prediker Fethullah Gülen. De Gülenbeweging is voorstander van een islamitische staat. Gülenisten hechten veel waarde aan onderwijs, hoge prestaties, welbespraaktheid en nette kleding. Ze hebben veel macht, bij verschillende organisaties. Iedereen kan deelnemen aan de activiteiten, maar als je wil worden opgenomen door de Gülenbeweging, moet je je vol overgave dienstbaar opstellen aan de beweging en hoor je de beweging ook financieel te steunen. De Gülenbeweging staat ook wel bekend onder de naam Hizmet(-groep), wat 'dienst' betekent. In 2013 kregen president Erdogan en Fethullah Gülen ruzie. De Gülenisten brachten sindsdien negatief nieuws over Erdogan.

Vrij naar: <https://eduworksvucel.wordpress.com/2016/07/17/waarom-zijn-turken-zo-boos-op-hun-landgenoot-gulenisten/>

Kemalisme

Het Kemalisme is een politieke ideologie die is vernoemd naar Mustafa Kemal Atatürk, de eerste president van Turkije. Hij stichtte in 1923 de republiek Turkije en in een toespraak van zes dagen ontvouwde hij zijn visie. In het eerste Artikel van de Turkse grondwet staat dat Turkije een republiek is; andere staatsvormen zijn uitgesloten. Hij stond een strikte scheiding van kerk en staat voor. De Sharia werd afgeschaft. Turkije moest een progressieve staat worden, waarbij de overheid ook vorm zou geven aan vernieuwingen en oog had voor het welzijn van de burgers. Er is een sterk nationalistisch gevoel, waarbij Turkije wordt ervaren als een natiestaat. Dat wil zeggen dat er één volk binnen de grenzen van Turkije woont, met een gemeenschappelijke geschiedenis en cultuur.

De Kemalisten hebben de laatste jaren aan invloed ingeboet. Veel Kemalisten hechten grote waarde aan het leger, dat bij de stichting van de Turkse staat een belangrijke rol had gespeeld. Het leger zag zichzelf ook altijd als hoeder van de seculiere en nationalistische ideologie van het Kemalisme. Op 15 juli 2016 was het voor veel Kemalisten daarom ook niet meteen duidelijk wat ze van de staatsgreep moesten vinden. Nu geloven veel Kemalisten dat de mislukte staatsgreep een initiatief was van de Gülenistische legertop. Omdat de Gülenisten een nog religieuzer staatsmodel voorstaan dan Erdogan en zijn aanhangers, keren de meesten zich tegen de coupoging.

Vrij naar: <https://nl.wikipedia.org/wiki/Kemalisme> en <http://www.dewereldmorgen.be/artikels/2013/06/26/waarom-het-turkse-leger-afzijdig-bleef-tijdens-de-protestacties>

Bijlage 1:**Wat gebeurt er allemaal in Turkije?**

Di 19 juli, 16:25

Na een mislukte staatsgreep, probeert president Erdogan een hoop te veranderen. Hij heeft duizenden mensen opgepakt en wil zware straffen invoeren, zoals de doodstraf. Wat is er allemaal aan de hand?

Staatsgreep

Vrijdag probeerde een deel van het leger de macht te grijpen. Met tanks en andere wapens namen ze belangrijke gebouwen in en vertelden dat zij de baas waren. Maar dat mislukte. Duizenden Turken kwamen in opstand en hielden de militairen tegen.

Sindsdien neemt president Erdogan veel nieuwe maatregelen. Hij heeft duizenden mensen laten oppakken en wil zware straffen voor hen invoeren. Ook worden duizenden rechters en onderwijzers ontslagen. Volgens Erdogan is dat allemaal nodig om te voorkomen dat zoiets als afgelopen vrijdag nog een keer gebeurt. (...)

Populair

Erdogan is bij miljoenen Turken een populaire man. Ze vinden dat hij goed luistert naar het volk en dat het door hem goed gaat met het land. Ook bij veel Nederlandse Turken is hij populair. Maar er zijn ook mensen die kritiek op Erdogan hebben. Ze vinden dat hij te veel macht heeft en niet eerlijk is.

Wie?

Wie de staatsgreep van de militairen heeft bedacht, is nog niet bekend. Volgens Erdogan en zijn aanhangers zit Fethullah Gülen achter de aanslag. Hij is een van de grootste tegenstanders van de president. Gülen woont op dit moment in Amerika. Hij zegt dat hij niets met de staatsgreep te maken heeft en dat hij zoiets ook nooit zou steunen.

Bijlage 2:*Profielkaartje 1:*

	<p><i>“Turkije kent een lange geschiedenis van staatsgrepen. Gelukkig is deze coup mislukt. We hebben eindelijk een sterke leider die ervoor zorgt dat het goed gaat met Turkije. Hij durft ook te zeggen wat hij denkt, zelfs tegen de Europese leiders. Erdogan is bovendien democratisch gekozen en een goede moslim. Ik weet zeker dat Gülen achter de staatsgreep zit. We moeten zorgen dat de Gülenisten nooit de macht krijgen. Laten we ze hard straffen en van de belangrijke posities afhalen.”</i></p>
<p><i>Erdogan-aanhangers</i></p>	

Profielkaartje 2:

	<p><i>“Wij willen graag een islamitische staat, dus daarin zitten we wel op één lijn met Erdogan. Maar we kunnen niet accepteren dat Erdogan alle macht naar zich toetrekt. Hij ontslaat de mensen die hij als bedreiging ziet. Dat zijn nu vooral de Gülenisten. Wij zijn natuurlijk hoogopgeleid en hebben hoge posities in Turkije. Daarom moet hij ons niet. Ik ben niet blij met Erdogan als president, maar ik sta niet achter de staatsgreep.”</i></p>
<p><i>Gülenisten</i></p>	

Profielkaartje 3:

	<p><i>“Ik vind het belangrijk dat kerk en staat gescheiden zijn. Sinds Erdogan hebben veel Kemalisten hun belangrijke posities verloren. Maar Gülen vind ik nog erger. Zelf ben ik een paar jaar geleden ontslagen als rechter, toen ik ontdekte dat een paar collega’s van mij corrupt waren. De collega’s op wie ik kritiek had, zaten bij de Gülenbeweging. Ik heb dus sterke vermoedens dat de Gülenisten hebben gezorgd voor mijn ontslag. Zij zitten ongetwijfeld achter de staatsgreep. Ik ben ergens dus wel blij dat Erdogan deze Gülenisten nu hard aanpakt.”</i></p>
<p><i>Kemalisten</i></p>	

Profielkaartje 4:

	<p><i>“De spanningen tussen de EU en Turkije lopen op. Hoe Erdogan op de mislukte staatsgreep heeft gereageerd kan echt niet. Die hele staatsgreep lijkt hem wel erg goed uit te komen. Door de noodtoestand af te roepen kan hij de Turkse staatsinstellingen compleet zuiveren van Gülenisten. Hij kan toch niet zomaar journalisten, rechters en ambtenaren ontslaan? Hij wil zelfs de doodstraf weer invoeren. De Europese Unie heeft hem natuurlijk nodig in de vluchtelingencrisis. Ik vind het maar eng wat daar gebeurt.”</i></p>
<p><i>Europese Unie</i></p>	

Bijlage 3:*Maatregelkaartje:*

Kruis aan welke maatregel(en) je wel goed vindt.

- Arresteren van soldaten, generaals en admiraals die hebben mee gedaan aan de staatsgreep.
- Ontslaan van rechters en aanklagers die sympathie hebben voor de ideeën van de religieuze beweging van Gülen.
- Invoeren van de doodstraf, nadat de meerderheid van het parlement hiermee heeft ingestemd.
- Ontslaan van ambtenaren en leraren die sympathie hebben voor de ideeën van de religieuze beweging van Gülen, zoals beleidsmedewerkers op verschillende ministeries.
- Sluiten van de krantenredacties die de staatsgreep niet veroordelen.
- De noodtoestand uitroepen in Turkije, waardoor de president sneller beslissingen kan nemen en niet voor alles toestemming hoeft te vragen aan het parlement.
- Eisen dat de Verenigde Staten de heer Gülen uitlevert aan Turkije.